

ргівлі у традиційних сегментах необхідно вирішити накопичені проблеми та зняти штучні перешкоди на шляху малого та середнього бізнесу двох країн [3].

Укладення міжурядової угоди в галузі туризму – актуальне питання порядку денного українсько-китайського діалогу. Актуальним завданням є створення постійно діючого майданчику для спілкування промислових, фінансових та бізнесових кіл України та Китаю, удосконалення механізмів обміну інформацією та думками між зацікавленими учасниками українсько-китайського діалогу.

Наразі спільним українсько-китайським завданням є створення практичних механізмів співробітництва, постійно діючих майданчиків для спілкування українського та китайського бізнесу, всіляке сприяння українським та китайським компаніям та підприємствам у здійсненні конкретних економічних та інвестиційних проєктів.

Список використаних джерел

1. Гончарук А. З. України і Китай: час не чекає // України - Китай: інформаційно-аналітичний огляд. – 2009. - № 3. – С.8 – 10.
2. Зустрічалися два товариші / / Україна і Китай домовилися про стратегічну співпрацю [Електронний ресурс] – Режим доступу до статті: http://www.aucc.org.ua/articles.php?subject=Analitika_ta_ogljadi&page=5.
3. Українсько-китайське співробітництво: від стагнації до прориву [Електронний ресурс] – Режим доступу до статті: kommersant.ua.
4. Юрій Онишків, Новий “шовковий шлях” через Україну? [Електронний ресурс] – Режим доступу до статті: kyivpost.com.
5. Новицький В.Є. Міжнародна торгівля: Навч. посібн. – К: Зовнішня торгівля, Ельга, 2007. – 264 с.
6. Філіпенко А.С. міжнародні торговельні зв'язки України: генезис і структура: навч. посібн. – К.: Знання України, 2008. – 223 с.
7. www.ukrstat.gov.ua.

УДК 339:658.5

ПОЛИЩУК О.В.,

Інститут міжнародних відносин НАУ,
доцент кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу, к.е.н.

ЦИМБАЛ В.В.,

Інститут міжнародних відносин НАУ,
студент

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ВЕКТОРУ ТНК В УКРАЇНІ

Анотація. Проведено дослідження ролі транснаціональних корпорацій у процесах інвестування національної економіки України на сучасному етапі. Встановлено, що інвестиції транснаціональних корпорацій є для України вкрай важливими і необхідними, оскільки в межах глобалізації світової економічної системи економічний стан країни нерозривно пов'язаний з обсягами їх надходження.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, прямі іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна діяльність, національний ринок.

Аннотация. Проведено исследование роли транснациональных корпораций в процессах инвестирования национальной экономики Украины на современном этапе. Установлено, что инвестиции транснациональных корпораций являются для Украины крайне важными и необходимыми, поскольку в рамках глобализации мировой экономической системы экономическая ситуация в стране неразрывно связана с объемом их поступлений.

Ключевые слова: транснациональные корпорации, прямые иностранные инвестиции, инвестиционный климат, инвестиционная деятельность, национальный рынок.

Annotation. Research of the role of transnational corporations in the processes of investment of Ukrainian national economy at the present stage is conducted. It is established that investments of transnational corporations are extremely important and necessary for Ukraine as within the globalization of world economic system the economic situation of the country is closely connected with the volumes of investment receipts.

Keywords: transnational corporations, direct foreign investments, investment climate, investment activity, national market.

Постановка проблеми. За останні роки транснаціональні корпорації стали майже загальним елементом структурної перебудови економіки великої кількості країн і одним з провідних важелів їх економічного розвитку. На сучасному етапі саме корпорації являються найбільшим світовим інвестором, що робить їх одним з головних суб'єктів міжнародного бізнесу та провідною ланкою світової економічної системи. Для України, пи-

тання залучення іноземних інвестицій від ТНК, наразі залишається досить відкритим. Надходження фінансових ресурсів, особливо від таких могутніх гравців світової економічної арени, сприятиме налагодженню співпраці з іноземними корпораціями і покращить економічний стан України. Саме тому необхідно вивчити всі аспекти інвестиційної діяльності ТНК в Україні з метою залучення капіталу до країни на вигідних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти інвестиційної діяльності транснаціональних корпорацій висвітлено в працях багатьох провідних зарубіжних і українських науковців. Інвестиційна діяльність розглядається в роботах І. Бланка, С. Брю, Л. Павлової Дж. Даннінга, С. Хаймера, Е. Пенроуза та ін. Питання інвестиційної діяльності в Україні, в тому числі ТНК, розглядаються в працях таких вітчизняних вчених, як: Гончаров Ю., Макогон Ю., Рокоча В., Петін Ю., Плотніков В., Новицький В., Мозговий О., Пахомов Ю., Сальник О., Самофалов В. та ін.

Мета статті. Метою даної статті є визначення ролі транснаціональних корпорацій в інвестиційних процесах України, визначення основних особливостей цього процесу в межах перехідної економіки країни, вплив іноземних інвестицій ТНК на конкурентоспроможність економіки України.

Виклад основного матеріалу. Україна здобувши свою незалежність, відкрила новий етап трансформації ринкової економіки, одним з важелів якої, є активне залучення прямих іноземних інвестицій. Так склалося в світовій економіці, що основними постачальниками інвестицій в глобалізованому суспільстві є транснаціональні корпорації. Проте темпи змін структури економіки і обсяги залученого іноземного капіталу (як і від ТНК) в Україну залишаються приблизно на одному і тому самому рівні.

Відповідно до нормативно-правової бази, в Україні діє ряд законодавчих актів, спрямованих на регулювання операцій з іноземними інвестиціями. До них відносять закони: «Про інвестиційну діяльність», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про оподаткування прибутку підприємств», «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон», «Про режим іноземного інвестування», «Про державну програму заохочення іноземних інвестицій», набула також чинності «Конвенція про транснаціональні корпорації», але на жаль поки що жоден з цих нормативних актів не можна назвати досконалим документом регулювання інвестиційної політики в державі [1].

На нашу думку, факторами, які стримують іноземних інвесторів від вкладання інвестицій в підприємства української економіки, можна вважати:

- неоднозначність законодавчих актів і можливість різного трактування правових норм;
- нестабільність економічного стану країни;
- значні складнощі, пов'язані з оподаткуванням діяльності (кожен день нові закони);
- складність отримання необхідних дозволів і підтримки з боку держави;
- проблеми сертифікації і стандартизації;
- робота державних органів контролю тощо.

Всі ці аспекти є причиною того, що велика кількість суб'єктів підприємницької діяльності працює в межах тіньової економіки. Така організація діяльності є невідповідною до вимог і засад іноземних інвесторів.

Оцінити результати взаємодії України з іноземними ТНК можна проаналізувавши динаміку надходження прямих іноземних інвестицій в Україну, які є основною формою їх експансії. Таким чином, структура і динаміка прямих іноземних інвестицій до України свідчать про намагання значної кількості зарубіжних інвесторів отримати виключно швидкий прибуток, оперуючи зловживаннями і непорядністю в галузі використання і оприбуткування фінансів.

У таблиці 1 наведені статистичні дані щодо обсягів інвестицій в Україну за видами економічної діяльності. Проаналізувавши ці дані, можемо назвати найпривабливіші для інвестування галузі української економіки (табл. 1). Питома вага цих галузей представлена на рис. 1.

Таблиця 1

**Обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності
(за січень-вересень 2011 року) [2]**

№	Галузь	Обсяг інвестицій, млн. грн.
1	Промисловість	52911,7
2	Діяльність транспорту та зв'язку	21496,6
3	Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	20908,8
4	Сільське господарство, лісове господарство	10838,2
5	Торгівля; ремонт автомобілів	9449,5
6	Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	5450,1
7	Будівництво	4863,7
8	Фінансова діяльність	1672,6
9	Інші галузі	1564,7

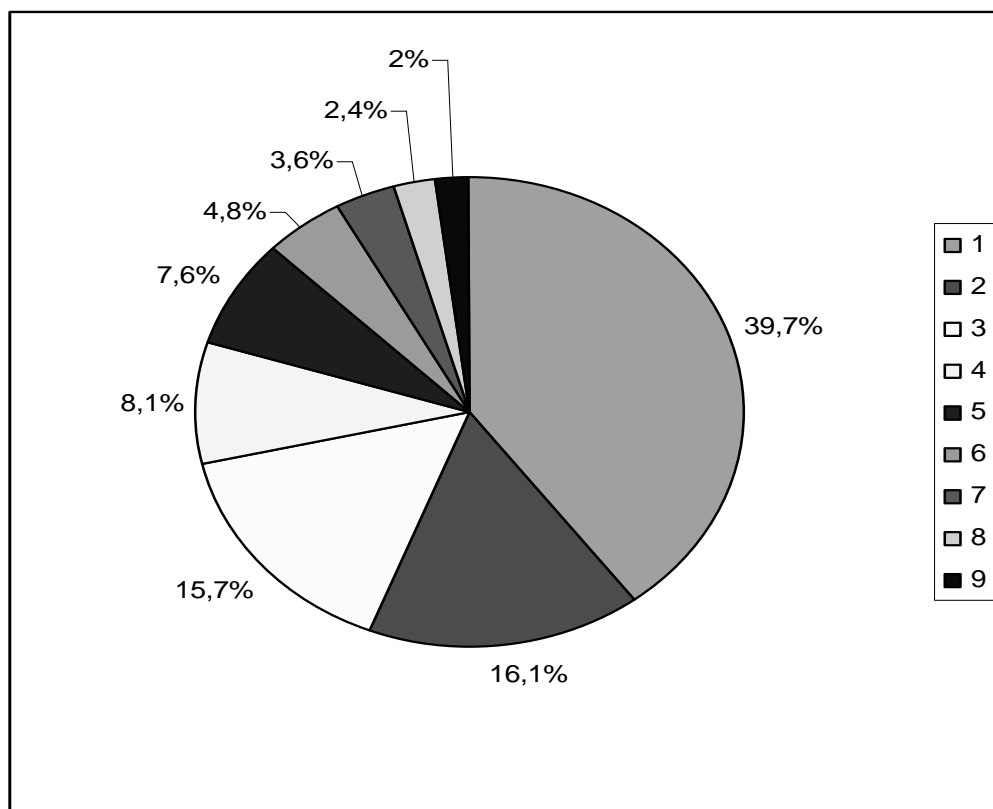

Рис. 1. Питома вага обсягів прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності

Україна як приймаюча ТНК країна, на жаль, поки що не посіла належного місця в їх діяльності. Незважаючи на певні природні переваги, вона має один із найнижчих показників залучення прямих іноземних інвестицій серед країн Центральної та Східної Європи, СНД. Прямі іноземні інвестиції за двадцять років незалежності становили лише 407,708 млрд. дол. З країн ЄС надійшло 31608,5 млн. дол. (70,7% загального обсягу), з країн СНД – 7197,9 млн. дол. (16,1%), з інших країн світу – 5911,8 млн. дол. (13,2%). Для порівняння, щорічні інвестиції в Польщу становлять 4-5 млрд. дол., тоді як в Україну – 0,5 млрд. За обсягами іноземних інвестицій на душу населення Україна поступається навіть Албанії та Казахстану [2].

Основним інвестором, який здійснює пряме іноземне інвестування в українську економіку, є Кіпр. Станом на 01.01.2011 його прямі капіталовкладення досягли 9914,6 млн. дол. (22,2% від загального обсягу ПІІ, отриманих Україною). За компаніями Кіпру слідують інвестори з Німеччини – 7076,9 млн. дол. (15,8%), Нідерландів – 4707,8 млн. дол. (10,5%), Російської Федерації – 3402,8 млн. (7,6%), Австрії – 5628,2 млн. (5,9%). Питома вага інвестуючих країн зображена на рис. 3. В цілому, інвестиції надійшли зі 125 країн світу. Значні обсяги іноземних інвестицій припадають на підприємства промисловості – 23,0 % загального обсягу прямих інвестицій в Україну, у т.ч. переробної – 19,7 %. Зросли обсяги капіталу з Кіпру на 909,3 млн. дол., Російської Федерації - на 836,4 млн. дол., Нідерландів – на 753,3 млн. дол., Франції – на 736,3 млн. дол., Німеччини – на 475,0 млн. дол. і Швеції – на 454,1 млн. дол. Зазначені країни забезпечили майже 90% приросту іноземного капіталу в Україні.

Що стосується регіонів України, то найбільший обсяг інвестицій в 2010 році отримали: Київська – 30,9%, Дніпропетровська – 9,8%, Харківська – 4,7%, Донецька області – 4,1% [3].

Загальний обсяг іноземних інвестицій від ТНК до України станом на 1 жовтня досяг 42,512 млрд. дол., що на 6,4% перевищує їхнє значення на початок 2010 року. Приріст іноземного капіталу у 2010 році спостерігався на підприємствах, що здійснюють фінансову діяльність, – на 2687,7 млн. дол., операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям – на 1901,4 млн. дол., торгівлю, ремонт автомобілів, побутових виробів, предметів особистого вжитку – на 946,4 млн. дол., будівництво – на 621,1 млн. дол. тощо. У розрахунку на одну особу обсяг іноземних інвестицій, які надають ТНК, становить 971,9 дол. та є найбільшим показником за останні роки [3]. Об'єм інвестицій від транснаціональних корпорацій в економіку України представлений у таблиці 3 [4]. В цілому, проаналізувавши статистичні дані, можна стверджувати, що за останні два роки інвестиційний клімат України значно покращився, що надає країні можливість нарощувати інвестиційний потенціал в наступних роках.

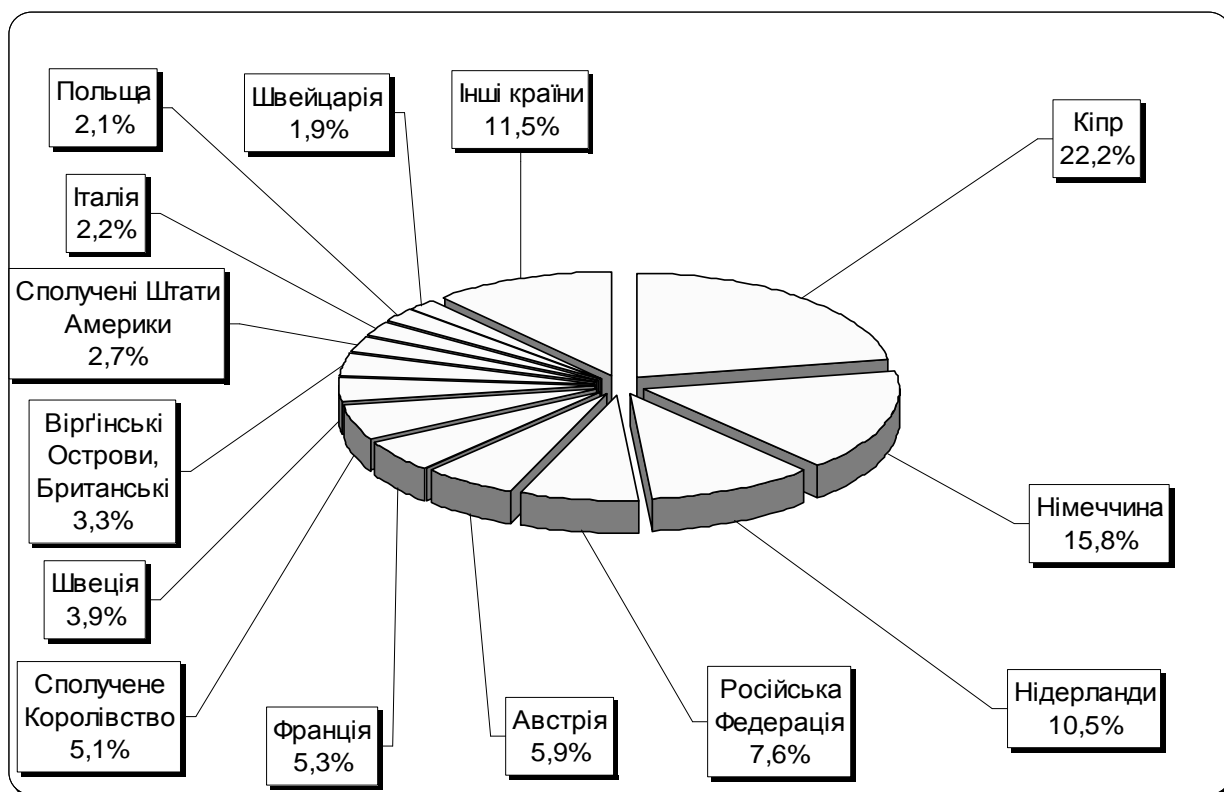

Рис. 3. Питома вага обсягів прямих іноземних інвестицій в Україну станом на 01.01.2011 року, %[2]

Таблиця 3

Об'єм інвестицій від транснаціональних корпорацій в економіку України

№	Корпорація	Країна	Галузь	Обсяг інвестицій, млн. дол.
1	The Coca-Cola Company	США	Харчова промисловість	318,00
2	МТС (група АФК «Система»)	Росія	Телекомунікації	310,00
3	ТНК-ВР	Росія	Нафтопереробна промисловість	285,00
4	Татнафта	Росія	Нафтопереробна промисловість	196,00
5	McDonald's Corporation	США	Харчова промисловість	195,00
6	AB InBev	Бельгія	Харчова промисловість	188,00
7	Вимм-Билль-Данн	Росія	Харчова промисловість	154,00
8	SigmaBleyzer	США	Телекомунікації	150,00
9	AB SKF	Швеція	Машинобудування	131,00
10	British American Tobacco	Велика Британія	Тютюнова промисловість	102,00

Оскільки наша країна стала на шлях самостійного економічного розвитку, запорукою його успішності є зважена економічна політика та зовнішньоекономічні зв'язки. Залучення потужностей ТНК в національне господарство України залежить від сприятливого інвестиційного клімату та привабливого економічного середовища. Також стабільність взаємовідносин України з транснаціональними корпораціями насамперед залежить від якості державного регулювання, що забезпечує правомірне та об'єктивне урегулювання спірних питань та подальшу безконфліктну співпрацю.

Не менш важливим для ослабленого національного господарства України є залучення додаткового іноземного капіталу та інвестицій, які можуть допомогти відновити економіку країни, переоснастити виробництво та надати сильний поштовх для її подальшого розвитку. Однією з заборук надходження прямих іноземних інвестицій в Україну є розміщення на її території потужностей транснаціональних корпорацій. Наша держава почала брати участь у міжнародних економічних відносинах, що свідчить про повільне, але все ж зростання її ролі як актора на світовій арені. Україна, не зважаючи на кризові явища та економічні труднощі, намагається поступово нарощувати свій потенціал, на який безпосередньо впливають транснаціональні корпорації [5].

Для України, як і для будь-якої молодшої держави, котра має наміри стабілізувати свою економіку та поступово завоювати "не останнє" положення на світовій арені, досить актуальною є проблема залучення іноземних інвестицій. Досить потужними можливостями щодо інвестиційних вливань володіють великі транснаціональні компанії, роль яких за сучасних умов безпосередньо зростає. Сумарні зарубіжні інвестиції ТНК зараз відіграють істотнішу роль, аніж торгівля.

На жаль, Україна не має тісної взаємодії з іноземними ТНК. За даними на 2011 рік, кількість ТНК, які мають свої філії в Україні, складає 1,1% від їх загальної кількості [3]. По-перше, метою ТНК є нарощення своєї мережі шляхом отримання доступу до сировинних та трудових ресурсів і зменшити пильність державного законодавства щодо захисту вітчизняних виробників. Тому цілком зрозуміло, що іноземні корпорації не прагнуть створювати дочірні підприємства у країнах з несприятливим інвестиційним кліматом.

Проте в Україні представлена певна кількість ТНК, які вбачають в ній стратегічного партнера. До найбільших, що нині працюють в Україні, відносять: у нафтопереробній галузі – «ЛУКОЙЛ», «ТНК», «Татнефть», «Славнефть», «Група Альянс», «ЮКОС» та «Казахойл»; в сфері харчування – «The Coca-Cola Company», «Baltic Beverages Holding», «McDonald's Corporation», «Nestlé S.A.»; у сфері поставок та транспортування газу – російський «Газпром». Більш повний список представлених в Україні ТНК представлений у таблиці 4.

Таблиця 4

Найвідоміші ТНК, що відкрили дочірні компанії, філіали і спільні підприємства в Україні

№	Корпорація	Країна	Галузь
1	МТС (група АФК «Система»)	Росія	Телекомунікації
2	The Coca-Cola Company	США	Харчова промисловість
3	ТНК-ВР	Росія	Нафтопереробна промисловість
4	Baltic Beverages Holding (з 2008 р. належить до «Carlsberg» (Данія))	Скандинавські країни	Харчова промисловість
5	ASEA - Brown Boveri (ABB)	Швеція, Швейцарія	Електротехнічна галузь
6	SigmaBleyzer	США	Телекомунікації
7	AB SKF	Швеція	Машинобудування
8	AB InBev	Бельгія	Харчова промисловість
9	Татнафта	Росія	Нафтопереробна промисловість
10	McDonald's Corporation	США	Харчова промисловість
11	British American Tobacco	Велика Британія	Тютюнова промисловість
12	Tetra Pak	Швеція	Харчова промисловість і пакування
13	Лукойл	Росія	Нафтопереробна промисловість
14	Вимм-Билль-Данн	Росія	Харчова промисловість
15	Raiffeisen Zentralbank Österreich AG	Австрія	Банківська справа, хімічна промисловість
16	Nestlé S.A.	Швейцарія	Харчова промисловість
17	Kraft Foods Inc.	США	Харчова промисловість
18	SC Johnson	США	Хімічна промисловість
19	KMT Group	Швеція	Переробна промисловість, торгівля
20	Metro AG	Німеччина	Роздрібна і дрібнооптова торгівля
21	Philip Morris Inc.	США	Тютюнова промисловість
22	Procter & Gamble Co.	США	Хімічна промисловість

Варто зазначити, що діяльність ТНК у нафтопереробній галузі України спрямована передусім на переорієнтацію Росії з експорту сирої нафти на експорт нафтопродуктів, отриманих, зокрема, на українських НПЗ. Тому відбувається поступове поглинання українських підприємств шляхом їх приватизації та акціонування для географічного наближення до ринків споживання нафтопродуктів у Центральній та Західній Європі, і діє як додаткове укріплення позицій ТНК на внутрішньому ринку нафтопродуктів України шляхом створення спільних підприємств та через розбудову власної збутової мережі. А такі всесвітньо відомі транснаціональні корпорації як BP (British Petroleum) та Royal Dutch Shell робили спроби входження в нафтовий ринок України, але відмовилися від своїх намірів працювати в нашій країні через нестабільність нормативної законодавчої бази та високу собівартість робіт [6].

Транснаціональні корпорації у розширенні своєї діяльності готові з'єсти національного виробника. Тому українським компаніям доведеться або погодитися з поглинанням, або повторити шлях ТНК через активне залучення коштів на розвиток, запозичення закордонних маркетингових та рекламних технологій, і головне – не намагатися конкурувати з ТНК шляхом імітації існуючих закордонних продуктів і брендів. У цьому плані

багатообіцяючим є вітчизняний ринок алкогольних напоїв. Українські горілчані виробники не лише не страждають від напливу закордонних гігантів, а й самі активно тіснять конкурентів на російському, європейському й навіть американському ринках [7].

На жаль, в Україні на даному етапі не діє таке законодавство, яке б достатньо врегулювало б інвестиційні відносини, заохочуючи приток інвестицій і обороняючи національний ринок від монополізації. Контроль за діяльністю закордонних ТНК на території України має здійснювати Антимонопольний комітет, який видає дозвіл інвесторам здійснювати зовнішньоекономічну діяльність. Проте ця процедура є дуже важкою і проблематичною, тому велика кількість підприємств і інвесторів шукають шляхи обминання даного типу операцій.

На нашу думку, щоб ізолювати дію чинників, які гальмують процеси інвестування в українську економіку, необхідно вжити ряд радикальних заходів:

- створити чітко сформульовані правові норми без жодних юридичних «лазівок»;
- здійснювати більш прискіпливий контроль за злочинами з корупції з метою її повного викорінення;
- зменшити податковий тягар;
- підвищити рівень доходів громадян;
- створити матеріальну інфраструктуру;
- удосконалити правову базу щодо встановлення чітких прав власності;
- створити умови для стабільності економічного та політичного середовища;
- спростити умови співпраці з приватизаційними та урядовими органами;
- стабілізувати процес регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- створити всі сприятливі умови для виходу компаній на внутрішні та зовнішні ринки.

Загалом основними напрямками політики Уряду повинні бути лібералізація руху капіталу валютного ринку, зменшення обмежень на іноземну власність в українських компаніях і зниження податкового тягара.

Висновки. Отже, вкрай необхідно вивчати основні аспекти діяльності транснаціональних корпорацій на ринку України, оскільки це є перепусткою країни до всесвітньої глобальної економічної системи. Це означає, що основною вимогою є регулювання діяльності ТНК в Україні і створення сприятливих умов для розвитку власних корпорацій. У тому випадку, якщо Україна ставить за мету отримання інвестицій, які б стали джерелом ринкових трансформацій, стимулювали б створення нових робочих місць і залучали б нові технології – залучення інвестицій великих ТНК є неминучим і необхідним. Головним недоліком у даній ситуації є те, що жорстка політика ТНК загрожує нормальному функціонуванню національних підприємств, в яких не буде можливості гідно відстоювати свої позиції у конкурентній боротьбі з іноземними корпораціями, тому першочерговим завданням є виважена політика щодо інвестування та привабливого інвестиційного клімату для ТНК в Україні та рівнозначної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Держкомстат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>.
4. World Investment Prospects Survey 2009-2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unctad.org>.
5. Новицький В.С. Міжнародна економічна діяльність України / Новицький В.С. – К., 2003. – 948 с.
6. Ю. Гончаров, Ю. Петін, О. Сальник Світ. Європа. Україна: Трансформація економіки та інтеграція: навчальний посібник // – К.: Знання України, 2007. – 504 с.
7. Самофалов В. Глобальний виклик транснаціональних корпорацій // Дзеркало Тижня. – 2003. – №31. – С.21-33.